

A közigazgatás regionalizálódása az Európai Unióban

SZÁSZ ISTVÁN¹

Egy kontinenst, országot, vagy országrészt vizsgálhatunk különböző területegységekre felbontva, régióként azonban csak azután definiálhatjuk, miután a számunkra fontos vonások kiemelésével más területegységektől elkülönítettük és ezt konkrét területi elhatárolásban juttatjuk kifejezésre. Felfogásunk szerint nem tekinthető régiónak egy olyan térség, amely csupán a határainak köszönheti különállását, önmaga megszervezésének lehetőségét, mert a területi elkülönülés (elkülönítés) megelőzte a valós térformáló folyamatokat.

Valamennyi EU állam rendelkezik a központi és a települési igazgatás közötti középszintű közigazgatási egységgel. A föderális vagy centrális államokban ez tartományi, megyei és járási méreteket ölthet, nevezhetik őket országnak (land), területnek, régiónak, körzetnek, provinciának.

A jelen tanulmány szempontjából leginkább releváns *közigazgatási régiók* definícióját az 1996. decemberében Bázelen ülésezett „Európai Régiók Gyűlésének nyilatkozata a regionalizmusról Európában” c. dokumentum 1. cikkelye a következőképpen adja meg:

„A régió az a törvényes területi testület, amelyet az állami szint alatt közvetlenül hoztak létre és politikai önkormányzattal van felruházva.”²

Ez a definíció nem jelent abszolút területi kategóriát, hiszen az egyes országokban hagyományaitól függően más és más területegységet jelenthet.

Értelmezésünkben a régió elsősorban olyan emberi-társadalmi kategória, amelynek objektív dimenzióját a történelmi, természeti, gazdasági, kulturális stb. vonások, szubjektív dimenzióját pedig a szellemi (individuális, identitásérzet stb.) adják. A közigazgatási (politikai) régió olyan történeti alapokkal rendelkező képződmény, amelynek relatív függetlensége az intézményi szférán keresztül jelenik meg.

Területi kereteinek kialakulása azt a folyamatot jelöli, amelyben a régió szert határaitra, és mint egyértelmű egység elkülönül a társadalom területi szervezetében, vagyis autonóm területi egységgé válik, igazgatási és érdekérvényesítési képességgel. A fogalmi keret vagy a szimbólumok (a régió neve) az adott régió szerepét jellemzik mind az ott élő lakosság, mind a területen kívül élők öntudatában.

A közigazgatási alapú regionalizáció gyökerei Nyugat-Európa néhány országában

Közigazgatási szempontból is megszerveződött régiók kialakulásának igen sokféle oka lehet: gazdasági, történelmi-tradicionális, néprajzi, nyelvi-etnikai, kulturális, természeti stb.. Ezek a hatások többnyire eltérő súllyal, erősen keveredve érvényesülnek a régió kialakulásánál (HAJDÚ-MOHAROS J. 1988).

¹ PhD hallgató, Janus Pannonius Tudományegyetem, Regionális Társadalomföldrajzi Tanszék, 7644 Pécs, Ifjúság u. 6.

² Comitatus 1997. január, 60 p.

A területi dimenziót öltő, gazdasági alapokon nyugvó regionalizáció kérdése, Nyugat-Európában főleg a kapitalizmus és az ipari forradalom következtében kialakult, más területekhez képest szembetűnően különböző struktúrát kialakító és önálló növekedési pályára álló vidékek elkülönülésével került előtérbe, mindenekelőtt az e területen ma már hagyományokkal rendelkező iparvidékeken, Észak-Olaszországban, Északkelet-Angliában (Black Country), a német-francia határon (Elzász-Lotaringia).

A közigazgatási rendszer átalakítása az egyes országok történelmi hagyományaitól függően eltérő vonásokat mutat. A leginkább radikális változások Franciaországban történtek, míg a megyerendszer stabilitása főleg Angliát és Magyarországot jellemzi. Franciaországban az 1789. évi reform az addigi bonyolult területi szerveződések helyett egységes megyerendszert vezetett be. Ennek során nagy történelmi hagyományokkal bíró tartományokat is (pl. Normandia, Provence) több részre osztottak, a megyék élére pedig a központi kormány nevezte ki a tisztviselőket. A regionalizáció csak az 1919-es ún. Clfental-régiók (17) kialakításával vette kezdetét, amelyek megszervezésében az ipari és kereskedelmi szempontok kerültek előtérbe (NAVRACSICS T. 1996). A II. világháború során a regionalizáció háttérbe szorult, majd a központi tervezés térhódításával 1946-tól mint tervezési egységek, ezt követően pedig 1950-től mint a területfejlesztés egységei éledtek újjá. 1955-től megyéket programrégiókba csoportosították, egy 1964-es reform pedig kialakította a régiók intézményes kereteit. Ennek ellenére közigazgatási szempontból továbbra is a megyék szerepe volt az erősebb. A régiók politikai, gazdasági és érdekérvényesítési tekintetben az 1972–1981 közötti időszaktól kezdődően váltak önállóbbakká. A folyamat a Francia Szocialista Párt hatalomra kerülésével 1982–1986 között tetőzött, amikor régiók közintézményekből regionális kormányokká váltak, választásokat rendeztek (1986, 1992). Ebben az időszakban (1982) kapott speciális, a regionális különállást biztosító jogokat Korzika is.

A területileg tagolt Olaszország és Németország egységesítését, a „nemzetállamok” megteremtését a nagypolitika érvei mellett gazdasági megfontolások is ösztönözték. Az olasz közigazgatási rendszerben ettől kezdve kialakult központi irányítás szűkre szabta az államnál alacsonyabb szintű területi szerveződés kibontakozásának lehetőségét, amin értelemszerűen a 20. sz. harmadik évtizedében hatalomra került fasiszta párt sem kívánt változtatni. Mind Olaszország, mind Németország II. világháború utáni igazgatási struktúráját alapvetően befolyásolta a győztes hatalmak azon szándéka, hogy a totalitárius irányítás újraszerveződését megakadályozzák, ezáltal a hatalom megosztását szorgalmazzák. Ez vezet el a német föderációs rendszer és az olasz regionalizmus kibontakozásához.

A 20. sz. második felének nyugat-európai közigazgatási reformjait az 1970-es évek világgazdasági kihívásai, ill. az EK igényei alapozták meg. Az 1970-es években lezajlott sokadik ipari forradalom nem maradt hatástalan a közigazgatás rendszerére, így a hagyományosan erős állami szerepvállalás, centralizált regionális politika alternatívájaként a rugalmas területi reagálás, a döntéshozatal decentralizációja került előtérbe. A paradigmaváltást jelzi, hogy a nyugat-európai országok többségében ekkor került sor új területfejlesztési koncepciók kidolgozására.

Regionalizáció nemcsak gazdasági, hanem – különösen a föderatív berendezkedésű államokban – más, akár etnikai alapon is kialakulhat. Mindkét esetnek a közös vonása, hogy egyben szegregációt is eredményezhetnek, hiszen etnikai régiókat az ott élő népcsoportok területi koncentrációja hoz létre, és mint ilyen a többségi népességhez képest

területi, gazdasági és szociális tekintetben is perifériára szorulhat, ezáltal megoldása politikai dimenziót ölthet. Az etnoregionalizmus kezdetben többnyire nyelvi-kulturális szellemi mozgalom képében jelentkezik. Franciaországban a mozgalom az 1970-es években a korábbi centrum-periféria elméletet a „belső gyarmatosítás” elméletével kombinálva, a politikai regionalizmus szférájába került, amely az autonóm igazgatás lehetőségén túl szélsőséges esetben akár önálló államalkotási törekvéseket is felvethet, pl. Franciaország – Breton Felszabadítási Front, Breton Köztársasági Hadsereg, Korzika; Spanyolország – ETA; Olaszország – Padánia (PAP N. 1996); Skócia, Wales stb.

Az új államiságot nyert közép- és kelet-európai országok (Szlovákia, Románia, Jugoszlávia, Horvátország) megszerveződésénél nagyobb hangsúlyt kaptak a nemzetállami érdekek (Csallóköz, Székelyföld, Vajdaság).

A politikai regionalizmus elvének formálódása az Európai Közösségben, főbb regionális szervezetek

Az EK megalakulása előtti első integráció, a Montánunió (1951) bár regionális jellegű képződmény volt, nem rendelkezett átfogó regionális politikával. Az EK megalakulásával (1957) általánosságokban már szóba került a fejlődésben elmaradott régiók fejlesztésének szükségessége. Az olajkorszak beköszöntével a hagyományos szénalapú ipari tömörülések válságba kerültek, ami az 1970-es évekre a szolgáltatási szektor szerepének növekedésével, a nagyüzemek felbomlásával, a modern feldolgozóiparnak a nagyobb kikötőkbe való áthelyeződésével párosulva megváltoztatta a gazdaság és településhálózat térszerkezetét. A korábban vezető szerepet játszó régiók visszaszorultak az új kihívásokhoz jobban alkalmazkodni képes régiókkal szemben. 1950-ben az egy főre jutó GDP alapján készült rangsorlistában az első tíz között volt található a délkelet-angliai régió, a belga Valónia és a francia Lotaringia. 1980-ra Lotaringia a 28. helyre esett vissza, a másik kettő pedig a harmincas listába sem került be. Az élvonalba olyan régiók küzdöttek fel magukat, mint Nyugat-Berlin, Baden-Württemberg, Schleswig-Holstein (HORVÁTH GY. 1991). A termelés és kutatás globalizációja, az erősödő nemzetközi verseny kihívásaira az erőforrások vállalati szintű egyesítése adott választ, ami szintén a regionális együttműködést kívánta meg. Az új beruházások létesítésénél fokozottabban mérlegelték a humán és fizikai infrastruktúra, a kommunikáció, a háttérpár, a bürokrácia, a beszerzés és piacra jutás stb.. lehetőségeit, amelyek szintén a területi differenciálódás irányába hatottak.

Az addig mulékonynak, ill. lokálisnak hitt recessziókról (pl. a Montánunió térségében, Mezzogiorno, Franciaország és Németország rurális térségei) az 1950-es évek végére kiderült, hogy tartósnak, alokálisnak ígérkeznek, ezáltal a regionális különbségek mérsékléséhez nemzetek feletti válságmenedzselésre lesz szükség.

A térségi problémák megoldásához jelentős segítséget nyújtott az 1957-ben létrehozott Európai Beruházási Bank (EIB), amelynek feladata a regionális problémák kezelésének pénzügyi alátámasztása.

A látványos nyilatkozatok, elméleti megalapozottság és szervezeti csírák létrejötte ellenére azonban az elmaradott régiók felzárkóztatására a következő 10 évben nem igazán

történtek gyakorlati lépések, mint ahogy a regionális kormányzás is – az erős tartományi hagyományokkal bíró országok kivételével – alárendelt szerepet játszott³. Ennek oka egyrészt, hogy a nemzeti szuverenitásoknak egyelőre erős dominanciájuk volt a szupranacionális intézményekkel szemben. De Gaulle hatalomra kerülésével pl. Franciaország több vonatkozásban is eltávolodott az integrációktól, így az EK-tól – amelynek egyik alapítója volt – és a NATO-tól is. A 1960–1970-es évek fordulóján ezért a regionalitás megrekedt, e probléma többnyire a tagállamok belpolitikai kérdéseként merült fel. A sikertelenség másrészt a nemzetgazdaságok fejlettségi különbségeiből, ezáltal más országok regionális problémáitól távolmaradni kívánó országok (pl. Olaszország–Németország) konfliktusából eredt⁴.

De Gaulle halálával lehetővé vált az Európa eszmét a regionalizmus irányába is elmélyíteni, továbbá ezután került sor az integráció első bővítésére is (1973). Az 1972-es párizsi csúcsértekezleten a tagállamok újból elkötelezték magukat a nemzeti regionális politikák összehangolására. A következő évben kiadott Thomson-jelentés a hátrányos helyzetű régiók fejlesztésére javaslatot tett az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF) felállítására, amelyet 1975-ben létre is hoztak. Erre komoly szükség is volt, hiszen az újonnan csatlakozott tagállamok több elmaradott térséggel is rendelkeztek (Nagy-Britannia ipari körzetei, Írország rurális térségei, Olaszország), de 1975–1988 között a legfejlettebb régiókat kivéve valamennyi nagyrégió részesedett az alpból, főleg infrastrukturális beruházások céljára. Az 1973-as olajválság késleltette ugyan a célok valóra váltását, sőt gazdasági-politikai természetű vitákat is kiváltott⁵, de az 1974-es brit, francia és német választások után kedvezőbbé vált a politikai légkör, megkezdődhetett az érdemi munka.

Az 1970-es évek közepére ezáltal fokozódott a politikai természetű regionalizmus térnyerése is, amely az írországi Galway-ban – a Helyi és Regionális Közhatalások Konferenciája, az ET Parlamenti Közgyűlése és az EK Perifériális Tengeri Régióinak Konferenciája kezdeményezésére – megrendezett konferencia is megerősített:

„A regionális autonómia többet jelent, mint az állami közigazgatás decentralizációja. Magába foglalja az általános közvetlen vagy közvetett választójog alapján megválasztott tanácskozó és végrehajtó testületeket, a törvényhatóságokkal való szoros együttműködést, az állam által hozott döntésekben való részvételt és az európai intézményekben való képviselést”⁶.

Az 1978-as Bordeaux-i Nyilatkozat már arról szól, hogy a régió fogalma különbözhet országonként, de közös vonása, hogy történelmi, kulturális, földrajzi vagy gazdasági

³ A nemzeti fejlesztési programok, hagyományos közigazgatási struktúrák primátust élveztek a regionálisokkal szemben.

⁴ Részen a kapitalizmus ezen jellemvonásából eredezteti a regionális politika sikertelenségét a divergencia-elmélet egyik – a marxizmushoz közelálló – iskolája. Olaszország és Németország regionális különbségeit jellemezi, hogy 1997-ben a leggazdagabb régió Hamburg GDP-je 225%-kal haladta meg a közösségi átlagot, míg a legszegényebb Calabriáé 35%-kal maradt el alatta. Németország sokáig ellenezte is az ERDF megalkotását, míg Olaszország támogatta azt.

⁵ Nagy-Britannia szénhidrogénkészleteire alapozva önálló gazdaságpolitikát folytatott, amit a folyékony energiahordozókban szegény Németországot a Nagy-Britanniát érzékenyen érintő régió-vitában bosszult meg.

⁶ KURUCSAI CS. 1996.

homogenitás jellemzi. Egyben kifejezi, hogy régió nem az alsó közigazgatási szinteket egyesíti fölfelé (aggregáció), hanem a felső, tehát az állam funkcióit decentralizálja lefelé (deaggregáció). Itt jelenik meg továbbá egy fogalom, a *szubszidiaritás* (kisegítés) elve, vagyis önálló mozgástér, döntési kompetencia és ehhez pénzügyi alapok hozzárendelése.

1981-ben, majd 1986-ban új kihívásoknak nézett elébe az Integráció, minthogy – nem sokkal egy újabb nemzetközi olajválság (1979) után – ismét új tagokkal gyarapodott a Közösség. Görögország, Spanyolország és Portugália felvételével teljesen új helyzet állt elő a regionális politikában, mivel a szervezethez ezúttal olyan országok csatlakoztak, amelyek esetében valamennyi régió gazdasági teljesítménye a közösségi átlag alatt volt. Ez az ERDF szerepének növekedéséhez és újabb reformokhoz vezetett (új Közösségi Programok /STAR, VALOREN/ és Közösségi Érdekű Nemzeti Programok /nemzetközi közúthálózat, környezetvédelem). 1985-ben megalakul az Európai Régiók Gyűlése (AER), amelyet öt határmenti (tehát területileg összefüggő) regionális csoportosulás (Nyugat-Alpok Munkaközösség, Alpok-Adria Munkaközösség stb.), és öt funkcionális regionális szövetség (Nemzeti Fővárosok Régióinak Konferenciája, Hagyományos Ipari Régiók Szövetsége stb.) hozott létre.

Fontos dokumentum az 1987-es Egységes Európai Okmány, amely az európai integráció egyik fő céljaként a regionális különbségek felszámolását tekinti, az integráció sikerét egyben annak megvalósulásként fogja fel. A regionális különbségekből ugyanis olyan feszültségek eredhetnek, amely hátráltatja az integrációt és – a II. világháború példájából kiindulva – akár fegyveres konfliktusokhoz is vezethet. A leginkább hátrányosnak, Európa „beteg embereinek” tekintett mediterrán régiókra való tekintettel két új fejlesztési programot fogadnak el (Integrált Mediterrán Program és a Közösségi Támogatási Keretek).

Az EK Tanács által 1989-től életbe léptetett rendelet meghatározta a három strukturális alap (ERDF, Európai Szociális Alap és Európai Mezőgazdasági Tanácsadó és Garancia Alap) elosztásának 5 – később 6 – célterületét.

1992-ben az Európai Uniót létrehozó Maastrichti Szerződés legfontosabb pontja, a tagállami statisztikáktól független területi statisztikai rendszerről, a NUTS-ről rendelkezik. Létrehozta továbbá a Kohéziós Alapot, amely az ERDF tehermentesítését is elősegíti. Az Alap fő célja, támogatni a környezetvédelem és a tranzeurópai közlekedési – infrastrukturális hálózat kiépítését szolgáló projekteket. Működési idejét eredetileg 7 évben határozták meg, főleg a leginkább hátrányos területek megsegítésére. Az Alapot azonban várhatóan nem szűntetik meg, ez ugyanis a csatlakozni kívánó kelet-közép-európai országok számára is komoly segítséget jelent.

1994-ben az EU létrehozta a Régiók Bizottságát (COR), amely az AER bürokratizálódása miatt kialakult elégedetlenséget is tükrözi. A két szervezet hatáskör szerint különbözik egymástól, hiszen az AER az EU-n kívüli régiókat is magába foglalja, míg a COR működési területe csak az integráción belüli országokat érinti, az azon kívül álló országok konzultatív státust sem szerezhetnek. A COR a regionális és a helyi testületek képviselőiből áll és tanácsadói jellege van.

1995-ben az AER nyilatkozattervezetet tett közzé a regionalizmusról – amit 1996 decemberében elfogadtak – a már ismert elvek alapján (középszintű politikai önkormány-

zat, a hagyományok miatt eltérő struktúra, önálló bevételekhez kell jutnia stb.), Ez a nyilatkozat alapját képezi egy fontos dokumentumnak, az ET Regionális Önkormányzatok Európai Chartája tervezetének. Az AER 1996 végére több mint 300 régió 400 millió lakosát képviseli.

A régiók szerepe a jövő Európájában

Az EU integráció kiteljesedése következtében csökken a jelentősége a hagyományos területi struktúráknak, így a gazdasági, társadalmi, igazgatási funkció nem csak az államhatárok keretein belül hanem azokon felül (szupranacionális), azok mellett, vagy az alatt is megvalósulhat. Az utóbbi térszerveződés egyik formája a régió. Az államalakulatok – a különleges természeti határok által övezett országok, többnyire szigetek kivételével – katonai, hatalmi folyamatok eredményeképpen szerveződtek. A mindenkori erőviszonyokat kifejező ország- vagy államhatárok nem tükröznek valós integrációt sem a földrajzi, sem gazdasági, sem etnikai stb. tekintetben, legfeljebb tudati, irányításbeli, adminisztrációs és tervezés szinteken. Elég, ha csupán a gyarmati függetlenségi mozgalmak idején a mesterséges egyenes határok mentén kialakított afrikai államokra gondolunk, de még az ún. nemzetállamok sem tekinthetők pl. etnikailag homogénnek, nem beszélve Kárpát-medence politika széttagolásáról. A különbségek az ország területének nagysága alapján még fokozódhatnak (Kína, USA, FÁK).

A régiók kialakulhatnak az országhatáron belül (intra) és azon áthatolva (inter) is. Ez utóbbi, az önkéntes, önmaguk sajátosságai felismerő, bizonyos belső kohézióval bíró, önálló igazgatásra képes, más régiókkal társuló entitások képezhetik az államhatárok jelentőségének csökkenésével Európa új alakulatait. Nem feledhető azonban, hogy ezek a folyamatok visszatetszést is kelthetnek, mivel a „régio szintű nemzetállam” kialakulása a nemzeti, vagy szövetségi lojalitás meggyengülésével járhat, széttörölve ezáltal az egyes országtesteket, ami a nemzeti tudat ellenében a regionális öntudatot erősíti. Vagyis Schuman Európája az „egység” Európája helyett a feudálisztikus széttöredezetség, hatalmi elaprózottság állapotához vezethet. A gazdasági, jogi, védelmi stb. integrációval szemben tehát a regionalizáció a kisebb, de etnikailag vagy nyelviileg homogénebb egységek megteremtése felé törekszik (COPPÉ, A. 1996). E veszély azonban túlzó, hiszen a régiók önállósága nem az államtestből való kiválással egyenlő, hanem a hatalom megosztásának sajátos eszköze, a regionális öntudat kialakulása pedig – amely adott esetben centrifugális hatásokat válthat ki – inkább nevezhető oknak, mint következménynek.

Az interregionális kapcsolatok kialakulásának feltétele a politikai élet stabilizációja. Ennek hiánya a mesterséges határokat erősíti és egységes területeket oszthat meg. Ekkor az államhatárok válnak regionális határokká, a külső kapcsolatok rovására a belső kapcsolatok erősödnek és a határmenti térség texturája ritkábbá válik (TÓTH J. 1996). A régiók egyik legjellemzőbb vonása az egyediségükből eredő különbség. Máságuk ellenére azonban fejlettségi szintjük hasonló lehet, ami lehetővé teszi a határok menti nemzetközi kooperációt.

A határmenti együttműködések kedvező esetben területi társulásokká szerveződhetnek, mint 1971-ben a francia Felső-Elzász megye, a svájci Bázeli város és kanton, ill. a dél-német badeni terület szövetségéeként létrejött Euróregio Basiliensis, amelyben a közös infrastrukturális fejlesztések mellett oktatási és gazdaságfejlesztési elképzelések is kifejezésre jutnak. A határmenti régiók együttműködése ma még elsősorban konzultációs és gazdasági együttműködési jellegű, ennél szorosabb, adott esetben önálló közigazgatással, érdekérvényesítő képességgel bíró együttműködés nem található.⁷

Az európai gazdaság és politika hagyományos magterülete mellett, napjainkra attól K-re egy új nagyrégió kezd kibontakozni az Alpok térségében, ezzel együtt az EU határai is érzékelhető közelségbe kerültek. A folyamatok a kelet-közép-európai országok számára ez eddiginél kedvezőbb lehetőséget kínálnak egy dinamikus növekedési területhez való csatlakozáshoz, ugyanakkor kiélezhetik a már meglévő belső regionális különbségeket is. A térség országainak európai integrációját megelőzték a határmenti és a nagyobb területeket is átfogó regionális együttműködések. (Alpok-Adria Munkaközösség /1978/, Dunamenti Országok Tartományainak Munkaközössége /1990/, Kárpátok Eurorégió /1993/, Lengyel-Német Eurorégió /1993/, Duna-Maros-Tisza /1997/ stb.).

1996-ban kiadott AER nyilatkozat hitet tesz a Regionális Önkormányzatok Európai Chartájának minél előbbi elfogadása mellett, kinyilvánítja segítő szándékát az integrációhoz csatlakozni kívánó kelet-közép-európai államok felé. Célkitűzései között szerepel az Európa összes régiója közti konzultáció erősítése. A nyilatkozat kibocsátói egyben kijelentették, hogy a gazdaság globalizációja nem a nemzetállam szerepét erősíti, mert a jövő Európája olyan érdekfűző lesz, ahol felerősödik a régió szerepe a munkahelyteremtés, gazdaságfejlesztés, oktatás, külső és belső biztonságpolitika stb. terén (KURUCSAI CS. 1997).

A jövőben az európai integrációhoz csatlakozni kívánó közép- és kelet-európai országok döntéshozói számára a „gondolkozz globálisan, cselekedj regionálisan” elv követése jelent ésszerű, hosszú távú stratégiát.

IRODALOM

- A. GERGELY A. 1994. Társadalompolitika, etnoszok, régiók. – Európai Szemle V. 1. pp. 69–79.
- AGG Z. 1997. Közigazgatási térfelosztás néhány kérdése. – Comitatus 5. pp. 72–76.
- Az Európai Régiók Gyűlésének nyilatkozata a regionalizmusról Európában. – Comitatus 1997. 1. pp. 59–65.
- BENDA GY. 1991. Van-e közép-európai társadalomfejlődési modell? – Európa Fórum, 1. 2. pp. 18–28.
- COPPÉ A. 1996. Régiók lojalitása és feudalizmus között. – Európai Szemle, 3. pp. 3–7.
- DENTE B. 1993. Az állam és a települések között. A régiók szerepe Olaszországban. – In: HORVÁTH GY. (szerk.): Régiók és városok az olasz modernizációban. MTA RKK, Pécs, pp. 319–321.
- ENYEDI GY. 1996. Regionális folyamatok Magyarországon. – Hilscher R. Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 138 p.
- FALUVÉGI A. 1997. Az uniós területi osztályozás és a regionális támogatás rendszere. – Statisztikai Szemle, 75. 1. pp. 5–16.

7

A határmenti régiók fejlesztését segíti elő az 1985-ben létrehozott INTERREG program.

- HAJDÚ–MOHAROS J. 1988. Történeti-gazdasági egységek Európa országaiban. – Budapest, 118 p.
- HORVÁTH GY. 1991. Az európai régiók gazdasági együttműködése – Európa Fórum, 1. 1. pp. 102–117.
- HORVÁTH GY. 1994. Regionális politika és középszintű közigazgatás Európában. – In: AGG Z.–PÁLNÉ KOVÁCS I. (szerk.): A rendszerváltás és a megyék. MTA RKK, Pécs, pp. 31–47.
- HUMMER, W.–BOHR, S. 1994. A régiók szerepe a jövő Európájában. – Kézirat, Pécs
- JOÓ R. 1988. Etnikumok és regionalizmus Nyugat-Európában. – Kézirat, Budapest
- KURUCSAI CS. 1996. A regionalizmus útja a Regionális Charta tervezetéig. – Comitatus 12. pp. 39–43.
- KURUCSAI CS. 1997. Nagy horderejű kérdésekben döntött az Európai Régiók Gyűlése Bázisban. – Comitatus 2. pp. 30–34.
- NAVRACSICS T. 1996. A regionalizmus Franciaországban. A regionalizmus történelmi gyökerei. – Comitatus 6. pp. 39–45.
- NAVRACSICS T. 1997. Integráció és kohézió. Az Európai Unió regionális politikája. – Comitatus 7–8. pp. 126–145.
- NEMES–NAGY J. 1997. Régiók, regionalizmus. – Educatio IV. 3. pp. 407–423.
- PAASI A. 1989. A régiók fejlődése és a regionális identitás kialakulása. – Tér és Társadalom, 3. pp. 70–79.
- PAP N. 1996. „Padánia” történeti földrajza. – Data Geographica II. 3. pp. 21–25.
- PERCZEL GY. –TÓTH J. (szerk.): Magyarország gazdasági-társadalmi földrajza. – Budapest, 680 p.
- SZÁSZ I. 1997. Politikai regionalizáció az Európai Unióban. – In: PAP N.–TÓTH J. (szerk.): Európa politikai földrajza. Pécs, pp. 65–83.

REGIONALISATION OF THE ADMINISTRATION IN THE EUROPEAN UNION

by *J. Szász*

S u m m a r y

After giving a definition of the European Union, historical roots of the administration-based regionalisation are outlined, using several examples taken from western European countries. Then the process of political regionalism within the European Union is overviewed, enlisting the tasks of the main regional organisations and mechanisms of their operation. It is emphasized that the elaboration of NUTS (a regional statistical system independent of the national statistics of the member states) plays an important role to make the future trends prevailing in different euroregions comparable with each other. The final part of the paper deals with a fundamental role to be played by euroregions in the future of the continent, where state borders are to be downgraded and the weakening of nation states is expected to lead eventually to the formation of regional self-awareness. One the preconditions to the development of ties between regions is the stabilisation of the political relations. In the lack of the latter, state borders that in some places seem to be artificial, are to become even stronger barriers to economic development and regional equalisation.

Translated by L. BASSA